

Ο Πρωτόκοκος των νεκρών και η Χώρα των ζώντων

[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#)

[Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.](#)



«Η μεγαλύτερη αμαρτία στις ημέρες μας έγκειται στο ότι οι άνθρωποι βυθίστηκαν στην απόγνωση και δεν πιστεύουν πια στην ανάσταση»[1]. Στον προχριστιανικό, αλλά και αργότερα στον εξωχριστιανικό κόσμο, υπήρχε διάχυτη η πίστη στην αθανασία της ψυχής. Αλλά και αυτή ακόμα η πίστη παραμερίζεται στην εποχή μας. Είναι χαρακτηριστικό ότι και οι επιστήμονες που ασχολούνται με την ανθρώπινη ψυχή δεν την αντιμετωπίζουν συνήθως ως οντολογικό στοιχείο του ανθρώπου, αλλά μάλλον ως βιολογική λειτουργία του. Ο σύγχρονος άνθρωπος ζει και πεθαίνει χωρίς καμία ιδιαίτερη προοπτική πέρα από την βιολογική ύπαρξη και την βιογραφική δραστηριότητά του. Μέσα στο πλαίσιο αυτό δεν είναι δύσκολο να κατανοηθεί και η διάχυτη απαισιοδοξία του, όσο και αν θέλει η προσπαθεί να την απωθήσει η να την διασκεδάσει.

Ο θάνατος αποτελεί την κυριότερη, σταθερότερη και βεβαιότερη απειλή για τον

άνθρωπο. Είναι απειλή που δεν τον προσβάλλει μόνο με την άμεση έλευσή του αλλά και με την έμμεση και διάσπαρτη παρουσία του. Τον προσβάλλει σε κάθε φάση και καμπή της ζωής και της δράσεώς του· με κάθε αρρώστια και κάθε αδυναμία, με κάθε κίνδυνο και κάθε αποτυχία. Πίσω από κάθε ψυχικό η σωματικό πόνο και κλωνισμό ελλοχεύει η απειλή του θανάτου. Την ίδια απειλή διαπιστώνει ο άνθρωπος και στην φύση που τον περιβάλλει και αποτελεί το ευρύτερο σώμα του. Ταυτόχρονα όμως δοκιμάζει και κάποια ενδόμυχη προσδοκία· στην ακατάπαυστη ανανέωση της φύσεως διακρίνει την ελπίδα μιας αναστάσεως.



Η πίστη σε κάποια μορφή μεταθανάτιας ζωής μετρίαζε παλαιότερα κάπως το μέγεθος της απειλής του θανάτου. Ο νεωτερικός όμως άνθρωπος θέλησε να περιορίσει η ακόμα και να εξαφανίσει κατά το δυνατόν την απειλή του θανάτου με την πίστη στην απεριόριστη επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο. Αλλά και αυτή δεν άργησε να φανεί τελικώς ουτοπική. Έτσι στην εποχή μας ο άνθρωπος φαίνεται να είναι εκτεθημένος στην απαισιοδοξία περισσότερο από κάθε προηγούμενη εποχή, παρά την ασύλληπτη πρόοδό του στην επιστήμη και την τεχνολογία.

Με μία πρόχειρη αναδρομή στην αρχαία ελληνική σκέψη και ζωή διαπιστώνουμε ότι ήταν διαδεδομένη η πίστη στην αθανασία της ψυχής, η ακόμα, όπως δίδασκε ο Πλάτων, ότι το σώμα είναι φυλακή η τάφος της ψυχής (σώμα-σήμα) και ότι ο θάνατος αποτελεί ευεργεσία, γιατί ελευθερώνει την ψυχή από το δεσμοτήριό της. Εξ άλλου ο Επίκουρος ήθελε να ελευθερώσει τον άνθρωπο από τον φόβο του θανάτου με το ακόλουθο σόφισμα: Ο θάνατος, έλεγε, είναι «το φρικωδέστατον των κακών». Αλλά αυτός δεν έχει καμία σχέση με εμάς, γιατί, «όταν υπάρχουμε

εμείς, δεν εμφανίζεται ο θάνατος, και όταν εμφανίζεται ο θάνατος, δεν υπάρχουμε εμείς»[2].

Κάποιον βαθύτερο προβληματισμό για τον θάνατο, αλλά και για μεταθανάτια ζωή βρίσκουμε στον τραγικό μας ποιητή Ευριπίδη. «Τις οίδεν», έλεγε, «ει το μεν κατθανείν εστι ζην, το δε ζην εστι κατθανείν»; Ποιός δηλαδή γνωρίζει, αν ο θάνατος είναι ζωή και η ζωή θάνατος; Αλλά και πολλοί άνθρωποι μέχρι σήμερα, χωρίς να έχουν κάποια ιδιαίτερη σχέση με την Εκκλησία η και με την θρησκεία, μιλούν για αληθινή και ψεύτικη ζωή. Η ζωή αυτή, λένε, είναι ψεύτικη και τελειώνει γρήγορα. Αληθινή ζωή είναι η αιώνια.

Όταν αναλογίζεται κάποιος την ζωή που πέρασε, διαπιστώνει ότι αυτή, όσο μακροχρόνια και αν είναι, φαίνεται πολύ σύντομη. Και τα χρόνια που έζησε, όσο πολλά και αν ήταν, έφυγαν γρήγορα. Όσο μάλιστα ενηλικιώνεται ο άνθρωπος, τόσο γρηγορότερα του φαίνονται πως περνούν τα χρόνια. Λέμε συχνά πως αυτά περνούν σαν όνειρο. Και η παρομοίωση αυτή περιέχει αρκετή δόση αληθείας. Άλλωστε και το όνειρο αποτελεί μια μορφή ζωής, και μερικές φορές πολύ έντονη. Όταν όμως ξυπνούμε στην συνηθισμένη ζωή, καταλαβαίνουμε ότι εκείνη ήταν ονειρική, ψεύτικη.

Αυτό που διατύπωσε ως ερώτημα ο Ευριπίδης, αυτό που δημιουργείται και εκδηλώνεται ως υποψία στον κοινό νου με τις μεταλλαγές που εμφανίζονται στον χρόνο και την ζωή, και τέλος αυτό που υπάρχει ως μύχιος πόθος στην καρδιά του ανθρώπου και συνιστά οντολογικό γνώρισμα της ίδιας της ζωής, παίρνει την οριστική απάντησή του στον Χριστιανισμό με την εκ νεκρών ανάσταση του Χριστού.

Η ανάσταση του Χριστού δεν είναι κάποιο θαυμαστό γεγονός της ζωής του. Δεν αποτελεί ένα ατομικό συμβάν χωρίς ευρύτερες ανθρωπολογικές προεκτάσεις. Υπήρξαν και άλλες νεκραναστάσεις, που μνημονεύονται και στην Αγία Γραφή. Αναστήθηκε και ο Λάζαρος μετά από τετραήμερο θάνατο. Αναστήθηκαν και άλλοι νεκροί από τον Χριστό και τους Αποστόλους του. Όλοι όμως αυτοί πέθαναν πάλι και τάφηκαν. Ο Χριστός αναστήθηκε και εισήλθε στην αιωνιότητα, ανακαινίζοντας και εισάγοντας σε αυτήν με την υπόστασή του ολόκληρη την ανθρώπινη φύση· «ο Χριστός εποίησε τον ανακαινισμόν της φύσεως ημών εν τη εαυτού υποστάσει»[3].

Η ανάσταση του Χριστού έχει κεφαλαιώδη σπουδαιότητα για τον άνθρωπο. Ο,τι έκανε και ο,τι έπαθε ο Χριστός το έκανε και το έπαθε για τον άνθρωπο, εκπληρώνοντας την «υπέρ ημών οικονομίαν» και υποδεικνύοντας ταυτόχρονα τον δρόμο που οφείλει να βαδίζει στην ζωή του ο καθένας. Δεν θυσιάστηκε εκείνος, για να παραμείνει ο άνθρωπος αδρανής και να δεχθεί παθητικά την σωτηρία, αλλά

για να ακολουθήσει και αυτός την ίδια πορεία μιμούμενος το παράδειγμα και τηρώντας τις εντολές του. Εκτός όμως από τον άνθρωπο και ολόκληρος ο κόσμος, που συμπάσχει με τον άνθρωπο, προσλαμβάνεται και ανακαινίζεται στην υπόσταση του Χριστού με την χάρη του Αγίου Πνεύματος [4].

1. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), Το μυστήριο της χριστιανικής ζωής, Έσσεξ Αγγλίας 22011, σ. 186.

2. Βλ. Διογένους Λαερτίου, Επίκουρος 10,125.

3. Ισαάκ Σύρου, Επιστολή 4, εκδ. Ιω. Σπετσιέρη, Ισαάκ Σύρου, Τα ευρεθέντα ασκητικά, Αθήναι 1895, σ. 387.

4. Βλ. Ρωμ. 8,17 κ.ε. Β' Κορ. 5,17.

[page_end]

Η ανάσταση του Χριστού είναι η πεμπτουσία της αποκαλύψεως του Θεού στον άνθρωπο. Είναι η θεμελίωση της αναδημιουργίας του κόσμου, η βάση της Εκκλησίας και του κηρύγματός της. «Ει Χριστός ουκ εγήγερται, κενόν άρα το κήρυγμα ημών, κενή δε και η πίστις υμών»[5]. Ο πλούσιος σε ελέη Θεός με την πολλή αγάπη του συνανέστησε τους ανθρώπους με τον Χριστό και τους ανύψωσε μαζί με αυτόν «εν τοις επουρανίοις»[6]. Η ανάσταση του Χριστού, όπως και η ενανθρώπησή του, είναι έργο του Τριαδικού Θεού. «Ο Χριστός δέχεται ως άνθρωπος το Πνεύμα, επειδή γίνεται δεκτός ως άνθρωπος στην τέλεια κοινωνία της Τριάδος, με σκοπό όπως δι' Αυτού και εμείς γίνουμε δεκτοί δια της χάριτος σ' αυτή την κοινότητα»[7]. Ο Χριστός αναστήθηκε και αναλήφθηκε στους ουραμούς, αλλά παραμένει εν Πνεύματι μαζί με τους πιστούς «πάσας τας ημέρας έως της συντελείας του αιώνος»[8]. Είναι ο Εμμανουήλ· ο Θεός που μένει πάντοτε μαζί μας.

Ο Χριστός είναι ο μόνος που φανέρωσε αυτεξούσια στον κόσμο την ανάσταση. Και η αποκάλυψη που παρουσίασε ο Χριστός στον κόσμο είναι η μόνη πραγματική αποκάλυψη· το μόνο «καινόν υπό τον ήλιον»[9]. Κάθε άλλη αποκάλυψη βρίσκεται εντεύθεν των ορίων του θανάτου. Γι' αυτό και ο Χριστιανισμός είναι ουσιαστικά η μόνη εξ αποκαλύψεως θρησκεία η ακριβέστερα η μόνη αποκάλυψη, που βιώνεται και ως θρησκεία. Και η χριστιανική εντολή της αγάπης, που εκτείνεται σε ολόκληρο τον κόσμο συμπεριλαμβάνοντας και τους εχθρούς, είναι η κατεξοχήν «καινή εντολή»: «Εντολήν καινήν δίδωμι υμίν ίνα αγαπάτε αλλήλους, καθώς ηγάπησα υμάς»[10]. Η εντολή αυτή δεν προβάλλεται ως αρετή κάποιας ηθικής δεοντολογίας, αλλά ως αίτημα της νέας οντολογίας που εγκαινιάζει η ανάσταση. Είναι εντολή, που προβάλλεται στην ιστορία, αλλά υπαγορεύεται από την σύνδεσή

της με την αιωνιότητα.



Η αγάπη είναι έμφυτη ως «σπερματικός λόγος» μέσα στον άνθρωπο και όλοι λίγο-πολύ αγαπούν τους συνανθρώπους τους. Η καινούργια εντολή του Χριστού δεν είναι απλώς εντολή για αγάπη με την γενικότερη έννοιά της. Το καινούργιο εδώ εισάγεται στον κόσμο με το «καθώς ηγάπησα υμάς». «Ει αγαπάτε τους αγαπώντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί; Και γαρ οι αμαρτωλοί τους αγαπώντας αυτούς αγαπώσιν»[11]. Ο Χριστός θυσιάστηκε για τους άλλους· άλλοι είναι και οι εχθροί του. Και το «καθώς ηγάπησα υμάς» σημαίνει να θυσιάζεσαι για τους άλλους, φίλους και εχθρούς. Αλλά η αγάπη που αγκαλιάζει και τους εχθρούς είναι αδιανόητη και ουτοπική χωρίς την ανάσταση. Έτσι η ανάσταση προβάλλει ως θρίαμβος της χριστιανικής αγάπης και η αγάπη ως βίωση της αναστάσεως.

Γίνεται λοιπόν φανερό ότι η ανάσταση και η αγάπη, τα βασικά αυτά θεμέλια της δογματικής και της ηθικής αλήθειας του Χριστιανισμού, δεν αποτελούν θεωρητικές ή ιδεολογικές προτάσεις, αλλά οντολογικά αθλήματα. Αυτά φανέρωσε ο Χριστός, τα έζησε η αποστολική κοινότητα και τα παρέδωσε στην Εκκλησία με ιστορική εγγύηση την αδιάκοπη αποστολική διαδοχή. Η χριστιανική αλήθεια δεν μεταφέρεται μηχανικά από τον ουρανό, αλλά φανερώνεται εμπειρικά μέσα στην ιστορία με την ενεργό παρουσία του Αγίου Πνεύματος και την συνεργία του ανθρώπου.

Ταυτόχρονα όμως η χριστιανική αλήθεια είναι η αλήθεια του ουρανού, κοινή για τον Θεό και τους ανθρώπους. Είναι η αλήθεια που έρχεται να καταργήσει τον νόμο

του θανάτου και να καθιερώσει τον νόμο της αγάπης και της ελευθερίας για την πρόσκαιρη και την αιώνια ζωή του ανθρώπου. Αυτά βέβαια σημαίνουν ότι και οικείωσή της από τον άνθρωπο δεν μπορεί να έχει θεωρητικό ή διανοητικό αλλά βιωματικό και εμπειρικό χαρακτήρα. Οικείωση της χριστιανικής αλήθειας είναι η εν Αγίω Πνεύματι οικείωση του Χριστού που σαρκώνει την αλήθεια[12].

Στον συχνότατα επαναλαμβανόμενο κατά την αναστάσιμη περίοδο της Εκκλησίας ύμνο, «Χριστός ανέστη εκ νεκρών, θανάτω θάνατον πατήσας και τοις εν τοις μνήμασι ζώνη χαρισάμενος», περιέχεται μια βασική αλήθεια, που έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα. Ο ύμνος δεν λέει «Χριστός ανέστη εκ νεκρών τον θάνατον πατήσας», αλλά «θανάτω θάνατον πατήσας». Ο Χριστός δεν παρέκαμψε τον θάνατο ούτε τον νίκησε με την θεϊκή παντοδυναμία ή με κάποια θαυματουργική ενέργειά του. Τον νίκησε με τον θάνατο που υπέμεινε ο ίδιος από αγάπη προς τον άνθρωπο. Ο δίκαιος θάνατος του ανθρώπου αφανίστηκε με τον άδικο θάνατο του Θεανθρώπου.

Στην αρχή της Αναφοράς της θείας Λειτουργίας του Ιερού Χρυσοστόμου λέγεται για τον Χριστό: «Ὁς ἐλθὼν καὶ πάσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρῶσας...». Ποιά είναι αυτή η «υπὲρ ἡμῶν οἰκονομία» που πραγματοποίησε ο Χριστός στον κόσμο; Είναι ασφαλώς η ασύλληπτη συγκατάβαση και η τέλεια υπακοή του στο θέλημα του Θεού Πατέρα, που έφτασε ως το πάθος και τον σταυρικό θάνατο, για να ολοκληρωθεί με την ανάσταση και την ανάληψη. Αυτό που έκανε και εξακολουθεί να κάνει ο άνθρωπος, η παράβαση δηλαδή του θελήματος του Θεού, η οποία έχει ως συνέπεια την δίκαιη υποταγή του στον νόμο του θανάτου, το επανόρθωσε ο Χριστός με την τέλεια υπακοή και τον άδικο θάνατό του. Με την εξάπλωση της εξουσίας του ανθρώπου συνεκτείνεται και η εξουσία του θανάτου. Και όσο περισσότερο προσπαθεί ο άνθρωπος να νικήσει τον θάνατο με τα μέσα που διαθέτει και τις μεθόδους που επινοεί, τόσο περιπλοκότερη γίνεται η σχέση του με αυτόν.

5. Α΄Κορ. 15,14.

6. Βλ. Εφεσ. 2,4-6.

7. π. Δημητρίου Στανιλοάε, Ο Θεός, ο κόσμος και ο άνθρωπος. Εισαγωγή στην ορθόδοξη δογματική θεολογία, Αρμός, Αθήνα 22008, σ. 127.

8. Ματθ. 28,20.

9. Πρβλ. Εκκλ. 1,10.

10. Ιω. 13,34.

11. Λουκ. 6,32.

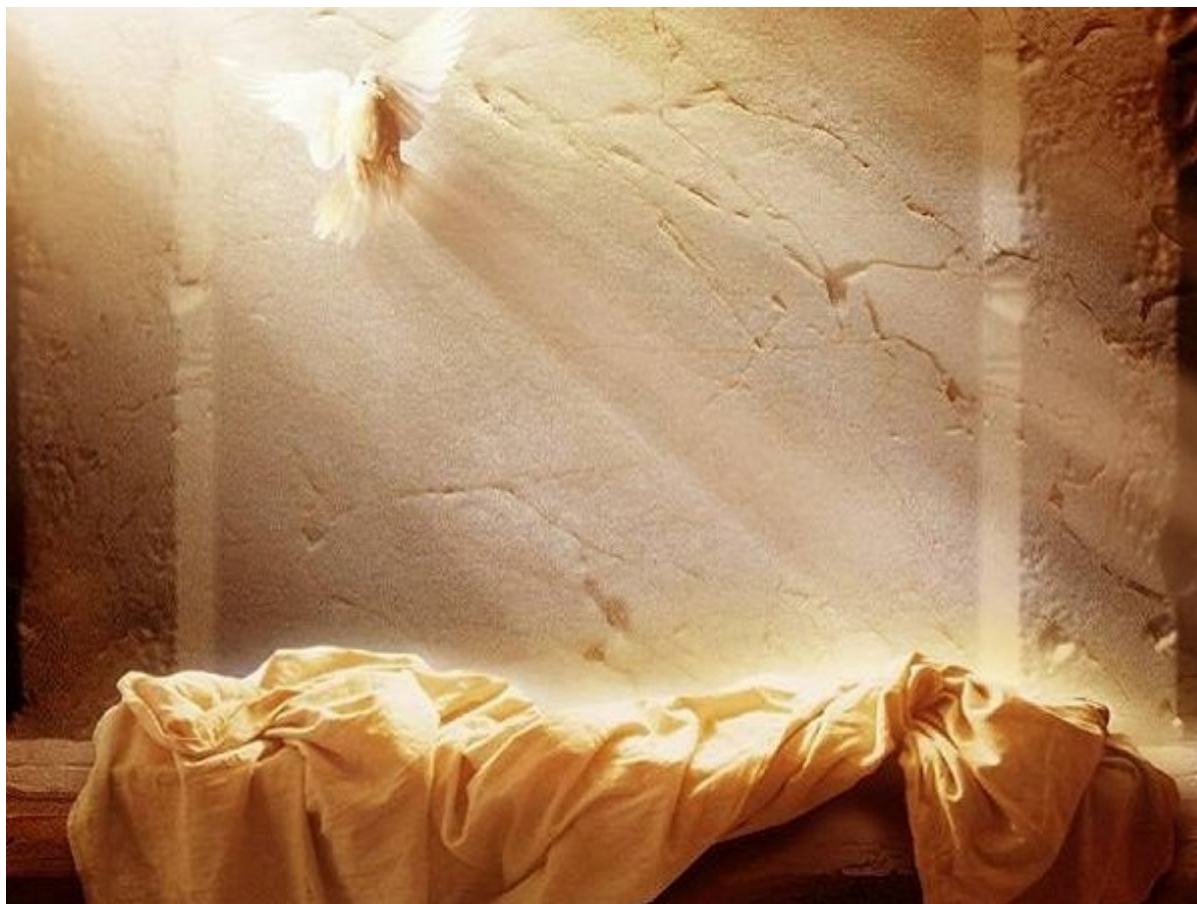
12. Βλ. Ιω. 14,6.

[page_end]

Η ανάσταση και η είσοδος στην αιώνια ζωή της βασιλείας του Τριαδικού Θεού δεν είναι αφηρημένα ιδεολογήματα. Είναι αλήθειες και καταστάσεις, που εισέβαλαν μέσα στον κόσμο με την έλευση του Χριστού και προσεγγίζονται εμπειρικά[13]. Η προσέγγιση μάλιστα αυτή προτείνεται και πειραματικά σε κάθε άνθρωπο που διατίθεται να τηρήσει τις εντολές του Χριστού[14]. Είναι όμως χαρακτηριστικό ότι «ο Χριστός μετά την Ανάστασή Του εμφανιζόταν αποκλειστικά σ' εκείνους που ήταν ικανοί να Τον αναγνωρίσουν στην ήδη θεωμένη και φωτόμορφη σάρκα Του, παραμένοντας άορατος για τους υπολοίπους»[15].

Ανάσταση και αιώνια ζωή είναι σε τελική ανάλυση ο ίδιος ο Χριστός[16]. Αυτός είναι ο «πρωτόκοκος των νεκρών» και η «χώρα των ζώντων». Αυτός προσλαμβάνει εν Αγίω Πνεύματι στο σώμα του τον κάθε πιστό ως ιδιαίτερο και ανεπανάληπτο πρόσωπο στην κοινωνία της θεώσεως. Και ο πιστός, ως κοινωνός του «πρωτοτόκου των νεκρών» και ως πολίτης της κοινωνίας της θεώσεως μπορεί να υπόσχεται στους απερχόμενους συνανθρώπους του «αιωνία μνήμη».

Με την αγάπη προγεύεται ο άνθρωπος εμπειρικά την ανάσταση. Ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος γράφει: «Ημείς οίδαμεν ότι μεταβεβήκαμεν εκ του θανάτου εις την ζωήν, ότι αγαπώμεν τους αδελφούς»[17]. Η επίγνωση της μεταβάσεως εκ του θανάτου εις την ζωήν έχει καθαρώς βιωματικό χαρακτήρα. Είναι βίωση αδελφικής αγάπης, που διανοίγει στον άνθρωπο τους ορίζοντες της αιωνιότητας. Διανοίγει ορίζοντες υπαρκτικής γνώσεως που εκτείνονται πέρα από την αισθητή αμεσότητα. Οι πραγματικοί Χριστιανοί δεν πιστεύουν, αλλά γνωρίζουν με άμεση προσωπική εμπειρία (οίδαμεν) ότι πέρασαν από τον θάνατο στην ζωή. Και η πρωταρχική αποστολή τους στον κόσμο είναι όχι μόνο να εξαγγείλουν, αλλά και να μαρτυρήσουν στον κόσμο την βεβαιότητα για το πέρασμα αυτό, για την ανάσταση.



Η βεβαιότητα της αναστάσεως, που οικοδομείται με την αγάπη, απαλλάσσει τον άνθρωπο από τον φόβο του θανάτου και προσφέρει απεριόριστη ελευθερία. Όπως εύστοχα σημειώθηκε, εκεί, όπου δεν υπάρχει αγάπη και ελευθερία, όλα χάνουν το νόημά τους[18]. Η πραγματική γνώση γίνεται μεθεκτή με την αγάπη· με την αυτοπροσφορά του ανθρώπου στον Χριστό και στους άλλους και την συμπερίληψη των άλλων στον εαυτό του. Με αυτήν αποδεσμεύεται ο άνθρωπος από τον εγωκεντρισμό του και ανακαλύπτει τον αληθινό εαυτό του στα πρόσωπα των άλλων. Σε τελική ανάλυση αγάπη είναι η «συγχώρηση» όλων μέσα στο σώμα του αναστημένου Χριστού. Είναι ο θρίαμβος της αγάπης του Χριστού, που κερδίζεται με τον πιο δύσκολο και πιο επώδυνο αγώνα[19]. Είναι η βίωση της κοινής αναστάσεως.

Η αγάπη ως «συγχώρηση» στο σώμα του Χριστού αποτελεί εσχατολογική εμπειρία η εμπειρία των εσχάτων. Και έσχατα δεν είναι αυτά που περιορίζονται στο τέλος της ιστορίας, τα τελευταία, αλλά τα τελικά, τα οριστικά και «ασάλευτα»[20]. Είναι αυτά που θα υπάρχουν πάντοτε. Εδώ το τέλος δεν είναι κάποιος ιστορικός χρόνος, αλλά η ασάλευτη αιωνιότητα. Αυτή δεν περιορίζεται χρονικά, αλλά υπερβάλλει και ταυτόχρονα διαποτίζει τον χρόνο και την ιστορία. Είναι η υπέρβαση και απελευθέρωση από την αναγκαιότητα του χρόνου και της ιστορίας.

Ο Θεός είναι αγάπη[21]. Και ο άνθρωπος είναι δημιούργημα «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» του Θεού της αγάπης. Η αγάπη ανασταίνει και ελευθερώνει, ενώ το μίσος υποδουλώνει και νεκρώνει. Αλλά ο Θεός της αγάπης είναι και δίκαιος. Σέβεται την ελευθερία του ανθρώπου και δεν προτάσσει απέναντί του την δύναμη αλλά την δικαιοσύνη του. Έτσι παραμένει ο άνθρωπος ελεύθερος να δεχθεί ή να απορρίψει την κοινωνία μαζί του. Αυτό έπραξε εξ αρχής και αυτό συνεχίζει να πράττει και μετά την πτώση του με το έργο της σωτηρίας του. Γι' αυτό έγινε άνθρωπος και σταυρώθηκε για τον άνθρωπο. Η δύναμή του φανερώθηκε μετά τον θάνατο με την ανάστασή του. Αυτή, λέει και ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, είναι η άριστη τάξη που τηρεί ο Θεός στο έργο του. Αυτήν την τάξη καλούνται να ακολουθούν εμπράκτως και οι άνθρωποι κατά την επίγεια ζωή τους, για να την διατηρήσουν αιώνια, όταν αποκτήσουν την δύναμη στον καιρό της αθανασίας τους[22].

Ο πόθος της αιωνιότητας εκφράζεται με πολλούς τρόπους στην ζωή του ανθρώπου. Η πρόσκαιρη ζωή είναι στάδιο προετοιμασίας και προστάδιο της αιώνιας ζωής. Η ανθρώπινη ζωή χωρίς την προοπτική της αιωνιότητας είναι παράλογη. Αν η ζωή του ανθρώπου τελείωνε με τον θάνατό του, θα ήταν παράλογη και θα καθιστούσε παράλογη την πανθομολογούμενη λογικότητα του σύμπαντος. Εφόσον το σύμπαν μαρτυρεί λογικότητα, σημαίνει ότι έχει λογική προέλευση και προορίζεται για λογικά όντα, που έχουν την δυνατότητα να αντιληφθούν την λογικότητά του. Ο άνθρωπος δεν δημιουργήθηκε για να πεθάνει, αλλά για να ζήσει αιώνια. Και ο κόσμος δεν έγινε για να καταστραφεί, αλλά για να εκπληρώσει έργο που συνδέεται με τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος δεν είναι μόνο ένας «μικρόκοσμος», αλλά σύμφωνα με την χριστιανική διδασκαλία είναι ένας δεύτερος κόσμος «εν μικρώ μέγας»[23]. Αυτός συγκεφαλαιώνει ολόκληρο τον κόσμο και αντιλαμβάνεται την λογικότητά του.

Όπως εύστοχα σημειώθηκε, «η λογικότητα του σύμπαντος θεωρούμενη σαν μοναδική, έκανε πολλούς σύγχρονους συγγραφείς και διανοούμενους να φτάσουν στο σημείο να θεωρήσουν το σύμπαν, που οδηγεί κάθε πρόσωπο στον θάνατο, σαν γιγαντιαία νεκρόπολη, σαν σύμπαν του παραλογισμού, της έλλειψης νοήματος, της “άλογης λογικότητας”»[24]. Ο Λόγος του Θεού, που είναι και ο Δημιουργός του σύμπαντος, απευθύνεται με τους λόγους των όντων, που διέπουν το σύμπαν, στα λογικά όντα, τους ανθρώπους, για να τους προσκαλέσει σε κοινωνία και ελεύθερο διάλογο.

13. Βλ. Α΄Κορ. 13,12.
14. Βλ. Ιω. 7,17.
15. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, Έσσεξ Αγγλίας 52010, σ. 243.
16. Βλ. Ιω. 11,25.
17. Α΄ Ιω. 3,14.
18. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, Έσσεξ Αγγλίας 52010, σ. 158.
19. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), ό.π., σ.232.
20. Βλ. Εβρ. 12,28.
21. Βλ. Α΄ Ιω. 4,16.
22. Βλ. Γρηγορίου Παλαμά, Ομιλία 16,2-3, εκδ. Β. Ψευτογκά, Γρηγορίου του Παλαμά, Συγγράμματα, τομ. 6, Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 2015, σ. 183.
23. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος 38,11, PG 36,324A.
24. π. Δημητρίου Στανιλοάε, Ο Θεός, ο κόσμος και ο άνθρωπος. Εισαγωγή στην ορθόδοξη δογματική θεολογία, σ. 39.

[page_end]

Ο Θεός δεν επιβάλλεται δυναστικά στον άνθρωπο. Και η βασιλεία του Θεού δεν είναι βασιλεία δυναστικής εξουσίας, αλλά διαλογικής αγάπης και ελευθερίας. Είναι κοινωνία που προσφέρει απεριόριστη αγάπη και ελευθερία. Όταν όμως ο άνθρωπος αποστρέφεται την προσφορά του Θεού, βραχυκυκλώνεται στον εαυτό του και αυτοτιμωρείται. Έτσι εισάγεται ήδη από την πρόσκαιρη ζωή στην κόλαση και την απόγνωση.

Ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας στο περισπούδαστο έργο του Περί της εν Χριστώ ζωής γράφει ότι η εν Χριστώ ζωή γεννιέται στην παρούσα ζωή και ολοκληρώνεται στην μέλλουσα. Και ούτε η παρούσα ζωή μπορεί να την τελειοποιήσει στις ψυχές των ανθρώπων ούτε η μέλλουσα, αν δεν αρχίσει από εδώ. Αναλυτικότερα λέει ότι, όπως υπάρχουν οι σωματικές αισθήσεις της οράσεως, της οσφρήσεως, της ακοής κλπ γι' αυτήν την ζωή, έτσι υπάρχουν και οι πνευματικές αισθήσεις για την μέλλουσα ζωή. Η παρούσα ζωή είναι το εργαστήριο προετοιμασίας των πνευματικών αισθήσεων. Όσοι δεν αποκτήσουν από εδώ τις πνευματικές αισθήσεις, θα παραμείνουν «νεκροί και άθλιοι» στην αιωνιότητα. Ο Θεός θα προσφέρεται σε όλους ως φως, αλλά αυτοί θα μένουν στο σκοτάδι σαν τις μωρές παρθένες, γιατί δεν είναι δυνατό να πλαστούν τότε μάτια. Και η ευωδία του Πνεύματος θα γεμίζει τα πάντα, αλλά δεν θα μπορεί να αποκτηθεί όσφρηση, αν δεν υπάρχει. Όσοι δεν απέκτησαν τις πνευματικές αισθήσεις πριν φύγουν από την

παρούσα ζωή, δεν θα έχουν κανένα κοινό με την μέλλουσα, ενώ οι φίλοι του Θεού, έχοντας τις πνευματικές αισθήσεις, θα μετάσχουν με τον Χριστό στην αιώνια μακαριότητα[25].

Οι καθαρές πνευματικές αισθήσεις, η καθαρή καρδιά, καθιστά τον άνθρωπο μακάριο, θεόπτη[26]. Με την ανάσταση του Χριστού, που αποτελεί την πεμπτουσία της θείας αποκαλύψεως, τα «πάντα πεπλήρωται φωτός». Αυτό δεν είναι κάτι που πρέπει μόνο να πιστεύεται, αλλά και κάτι που μπορεί και πρέπει να βιώνεται. Ο Χριστός δεν ήταν ο προφήτης της αναστάσεως και της βασιλείας του Θεού αλλά ο φορέας. Δεν προείπε πράγματα που θα συμβούν στο μέλλον, αλλά έφερε τα πράγματα αυτά μέσα στο παρόν και τα κατέστησε μεθεκτά ως ένα βαθμό στον καθένα. Και ο καθένας μετέχει σε αυτά ανάλογα με την καθαρότητα και την δεκτικότητά του. Ο αναστάσιμος Κανόνας προτρέπει: «Καθαρθώμεν τας αισθήσεις και οψόμεθα τω απροσίτω φωτί της αναστάσεως». Το φως της αναστάσεως είναι το φως της βασιλείας του Θεού· είναι το φως του μέλλοντος αιώνος, που υπάρχει και αποκαλύπτεται προκαταρκτικά, σε όσους καθαρίζουν και στον βαθμό που καθαρίζουν τις αισθήσεις τους, ήδη από αυτήν την ζωή.

Η πορεία των πιστών προς την ανάσταση πραγματοποιείται, όπως και η πορεία του Χριστού, με την άνοδο στον Γολγοθά· «δια πολλών θλίψεων, λέει ο Απόστολος Παύλος, δει ημάς εισελθείν εις την βασιλείαν του Θεού»[27]. Και η άνοδος στον Γολγοθά, που είναι κάθοδος ταπεινώσεως, απαλύνεται με την προσδοκία της αναστάσεως. Το Σύμβολο της πίστεως σφραγίζεται με την προσδοκία της αναστάσεως των νεκρών. Και όσο εντονότερη είναι η προσδοκία αυτή, τόσο πλουσιότερη γίνεται η χριστιανική ζωή. Εδώ βλέπουμε και το «περισσόν» ζωής[28], που έφερε ο Χριστός με την έλευσή του στον κόσμο.

Όπως ο Χριστός σταυρώθηκε, τάφηκε και αναστήθηκε, έτσι και η Εκκλησία του, τα μέλη του σώματός του, όλοι οι πραγματικοί πιστοί βαδίζουν προς την ανάσταση μέσα από την σταύρωση και την ταφή. Η ζωή της Εκκλησίας και των πιστών μέσα στην ιστορία μπορεί να χαρακτηριστεί ως ζωή εν τάφω. Και ακόμα σαφέστερα, η ζωή της Εκκλησίας και των μελών της μέσα στον κόσμο διατηρεί την γνησιότητά της, μόνο όταν βιώνεται ως ζωή εν τάφω. Τότε βεβαιώνεται ότι οι πιστοί δεν ζουν κατά το θέλημά τους αλλά κατά το θέλημα του Χριστού, η ότι ζει μέσα τους ο Χριστός, όπως ο Απόστολος Παύλος που έλεγε, «ζω δε ουκέτι εγώ, ζη δε εν εμοί Χριστός»[29].

Έτσι διατηρείται και η ενότητα της Εκκλησίας. Αυτή δεν θεμελιώνεται στην ζωή των μελών της, αλλά στην ζωή του Χριστού. Οι άνθρωποι δεν καλούνται να συγκροτήσουν την ενότητα της Εκκλησίας, αλλά να την ενστερνισθούν και να την

τηρήσουν. Και τα πράγματα αυτά δεν γίνονται με θόρυβο και ακτιβισμό, αλλά με σιωπή και ησυχία. Οι πιστοί ταπεινώνονται, υπακούουν στην κεφαλή της που είναι ο Χριστός, συντονίζονται με το θέλημά του και πορεύονται στην οδό του. Δεν ακολουθούν ούτε επινοούν νέες οδούς με το δικό τους θέλημα και την φαντασία τους.

25. Βλ. Νικολάου Καβάσιλα, Περί της εν Χριστώ ζωής 1, PG 150,493B κ.ε.

26. Βλ. Ματθ. 5,8.

27. Πραξ. 14,22. Πρβλ. και .Μαξίμου Ομολογητού, Κεφάλαια διάφορα 44, PG 90, 1196A. «Πάσης θλίψεως τέλος εστίν η χαρά· και παντός κόπου, η ανάπαυσις· και πάσης ατιμίας, η δόξα. Και απλώς πάσης ατιμίας, η δόξα. Και απλώς πάντων των υπέρ αρετής αλγεινών τέλος εστί το μετά Θεού γενέσθαι και είναι διαπαντός, και της αιωνίου και πέρας μη εχούσης ανέσεως απολαύσαι».

28. Βλ. Ιω. 10,10.

29. Γαλ. 2,20.

<https://bit.ly/3vHvolk>